

*Fonds 1818*

# META EVALUATIE

## KOREN

Onderzoek Fonds 1818 naar functies die koren hebben voor hun leden



Michel Nivard  
Margreet Aantjes-Cozijnsen

April 2014

# INHOUD

	<b>Pagina</b>
1. Inleiding en samenvatting	3
2. Aanpak	4
3. Beleid en cijfers Fonds 1818	5
3.1 Algemeen beleid koren	5
3.2 Beleid koren in de praktijk	6
3.3 Beleid 'Koren zingen voor Ouderen'	8
3.4 'Koren zingen voor Ouderen' in de praktijk	8
3.5 Resumerend	9
4. Enquête: gegevens over respondenten en hun koren	10
4.1 Geslacht respondenten	10
4.2 Koorlidmaatschap respondenten	11
4.3 Verspreiding koren over het werkgebied van Fonds 1818	12
4.4 De verdeling over muziekgenres	13
4.5 Grootte van de koren	13
4.6 Niveau van de koren	14
5. Enquête: analyse motivatie koorlidmaatschap	15
5.1 De meerwaarde van koorlidmaatschap	15
5.2 Motivatieverschillen naar leeftijd, koorgrootte en muziekgenres	16
5.3 Nevenactiviteiten	17
5.4 Optreden voor publiek	19
5.5 Overige uitkomsten van de enquête	20
6. Maatschappelijke ontwikkelingen	21
7. Conclusies en aanbevelingen	22

Bijlage 1: De enquête met de begeleidende e-mail

Bijlage 2: Leidsch Dagblad 23-1-2013: 'zingen helpt om vrolijk in het leven te staan'(Saskia Stoelenga)

# 1. INLEIDING EN SAMENVATTING

Fonds 1818 steunt vanaf zijn oprichting koren.

Eén van de redenen dat koren binnen het beleid van Fonds 1818 vallen, is dat het fonds ervan uitgaat dat koren hun leden meer bieden dan zingen alleen. Een belangrijk uitgangspunt is dat koren de sociale cohesie bevorderen: kunst verboedert.

Deze meta evaluatie heeft als doel te onderzoeken of deze vooronderstelling overeenkomt met de werkelijkheid. Daarnaast wordt in het algemeen onderzocht welke functies koren, naast het plezier van samen zingen, hebben voor hun leden.

In tegenstelling tot andere meta evaluaties is niet uitgebreid teruggekeken naar de gehonoreerde aanvragen om te zien of deze projecten geslaagd zijn. In hoofdstuk 3 wordt hier kort aandacht aan besteed.

In deze meta evaluatie zijn uitspraken van individuele koorleden opgenomen. Deze zijn steeds cursief in een kadertje weergegeven.

*'Bevordering sociale samenhang lijkt mij heel belangrijk in onze geïndividualiseerde samenleving'.*

## Samenvatting van het onderzoek

Voor deze meta evaluatie heeft Fonds 1818 een enquête uitgezet onder 374 koren.

In totaal hebben 2.028 koorleden uit het werkgebied van Fonds 1818 meegedaan aan de enquête.

Hoewel deze meta evaluatie geen wetenschappelijk onderzoek is, kan uit de grote hoeveelheid reacties geconcludeerd worden, dat koren sterke sociale verbanden zijn. Dit geldt in het algemeen voor alle koren ongeacht gemiddelde leeftijd, grootte en niveau van het koor.

Op de vraag waarom mensen, afgezien van plezier in zingen, lid zijn van een koor, wordt het hoogst gescoord op de volgende motivaties:

- Samen zingen biedt ontspanning en geeft energie (95,5% vindt dit belangrijk of zeer belangrijk)
- Gezelligheid (90,5% vindt dit belangrijk of zeer belangrijk)
- Deel uitmaken van een sociaal verband (84,2% vindt dit belangrijk of zeer belangrijk)
- Uitvoeringen voor publiek (81,9% vindt dit belangrijk of zeer belangrijk)

Op de motivatie dat zingen ontspanning en energie geeft, is opvallend vaak de toelichting gegeven dat zingen heilzaam is voor de geestelijke en lichamelijke gezondheid.

Conclusie is dat het beleidsuitgangspunt van Fonds 1818, dat koren de sociale cohesie bevorderen, juist is. Aanbevolen wordt om het huidige beleid onverkort voort te zetten.

*'Zingen houdt je gezond, en de sociale contacten zijn ook heel belangrijk '*

## 2. AANPAK

Deze evaluatie is tot stand gekomen via de volgende stappen:

- a. Inventarisatie van het beleid van Fonds 1818 ten aanzien van koren (zie hoofdstuk 3)
- b. Gesprekken met circa 15 leden van verschillende soorten koren om te inventariseren welke verschillende redenen mensen hebben om lid te zijn van een koor.
- c. Mede aan de hand hiervan opstellen van een enquête (zie bijlage)
- d. Verschillende malen testen en aan de hand daarvan verbeteren van de enquête.
- e. Versturen van de enquête naar 374 contactpersonen van koren in het werkgebied van Fonds 1818, welke koren in de afgelopen drie jaar een aanvraag hebben ingediend bij Fonds 1818 en/of hebben deelgenomen aan 'Koren zingen voor Ouderen'.
- f. Cijfermatige inventarisatie van de koorprojecten die Fonds 1818 in de periode 2011 t/m 2013 heeft gesteund.
- g. Analyse van de uitkomsten van de enquête.
- h. Onderzoek literatuur/websites.
- i. Formuleren bevindingen, conclusies en aanbevelingen.

*'Ik ben nooit eerder lid van een koor geweest omdat ik ervan overtuigd was dat ik dat niet kon, maar het is zo bevrijdend om te merken dat ik lekker mee kan doen. Samen zingen is heerlijk!'*

### De enquête

Het middel van de enquête is gebruikt om breder inzicht te krijgen in de motivaties van mensen waarom zij lid zijn van een koor. Voor de enquête is gebruik gemaakt van SurveyMonkey.

De enquête is 17 februari 2014 per e-mail verzonden naar contactpersonen van 374 koren in het werkgebied van Fonds 1818, koren die in het recente verleden bij Fonds 1818 een aanvraag hebben ingediend of deelnamen aan 'Koren zingen voor Ouderen'.

Aan de contactpersonen van de koren is gevraagd om de enquête door te sturen naar alle leden van hun koor met het verzoek deze uiterlijk 10 maart in te vullen en in te zenden.

Het is de eerste keer dat Fonds 1818 bij een meta evaluatie gebruik heeft gemaakt van een breed uitgezette enquête. De enquête is gemaakt door de opstellers van deze meta evaluatie. Hoewel de enquête meerdere malen intern en extern is getest en verbeterd, is achteraf geconstateerd dat er toch nog enkele verbeteringen mogelijk waren geweest. Zo had in de enquête nog gevraagd kunnen worden naar het opleidingsniveau van de respondenten. Uit de verbeterpunten wordt lering getrokken voor toekomstige enquêtes.

Benadrukt moet worden dat de meta evaluatie geen wetenschappelijk onderzoek is. De enquête heeft geleid tot het gestelde doel: meer inzicht te krijgen in de functies die koren hebben voor hun leden.

Zie verder hoofdstuk 5.

*'De oefenavonden zijn voor mij al een uitje, daarbij komt dat ik het optreden in verzorgingshuizen geweldig vind. Zoals deze mensen genieten en waar mogelijk is meezingen.'*

### 3. BELEID EN CIJFERS FONDS 1818

In dit hoofdstuk is het huidige beleid van Fonds 1818 beschreven op het gebied van koren. Dit beleid kent twee onderdelen: Het algemene beleid en daarnaast het beleid 'Koren zingen voor ouderen'. Beide beleidsgebieden worden beschreven met steeds aansluitend het beleid in de praktijk uitpakt.

#### 3.1 ALGEMEEN BELEID KOREN

Projecten van koren vallen onder de beleidsnotitie Amateurkunst Muziek. Dit beleid is laatstelijk vastgesteld 22 juni 2007. De inhoud van de beleidsnotitie luidt als volgt:

##### Definitie

Koren zijn gezelschappen waarin mensen in groepsverband zang ten gehore brengen.

Opera-, operette- en musicalgroepen zijn gezelschappen waarin mensen in groepsverband zang, toneel en eventueel dans brengen

De leden van deze gezelschappen worden voor de uitvoering van hun kunsten niet betaald, integendeel: zij dragen voor de uitoefening van hun hobby zelf financieel bij

##### Beleid/uitgangspunt voor een donatie/toetsing aan de missie van Fonds 1818

Achtergrond:

Het gaat om amateurkunst, vaak is het werk van de amateur-kunstenaar echter niet amateuristisch. Om de uitvoeringen op een hoger plan te tillen, laten amateur-kunstenaars zich vaak begeleiden door professionals: een dirigent, een orkest, solisten. Hierdoor en door bv. de zaalhuur worden vaak kosten gemaakt die niet alleen door recettes en eigen bijdragen worden gedekt.

##### Beleid

Het Fonds steunt uitvoeringen van koren, opera-, operette- en musicalgezelschappen om een aantal redenen:

- De beoefenaars van de amateurkunst scholen en ontwikkelen zich.
- Amateurkunst vergroot de sociale cohesie: kunst verbroedert.
- Er wordt een breed publiek bereikt, dat normaliter wellicht niet naar culturele uitvoeringen gaat.
- De vele uitvoeringen dragen bij aan de cultuurspreiding binnen ons werkgebied.

*'Fonds 1818 zou ook wel meer op verjonging en vernieuwing kunnen sturen i.p.v. vooral op deelname en productie. (Met een smaakloos romanisme ook wel "participatie" genoemd).'*

##### Reden om in 2007 nieuw beleid vast te stellen

In de afgelopen jaren is er binnen het Fonds een situatie ontstaan dat veel koren binnen het werkgebied één keer per jaar een donatie ontvingen voor hun jaarlijks concert. Er werd geen wezenlijk onderscheid gemaakt tussen de verschillende koren, terwijl die natuurlijk in kwaliteit, omvang en repertoire onderling zeer verschillend zijn.

Deze situatie is onwenselijk, omdat het een enorme hoeveelheid aanvragen oplevert en het Fonds in feite als een soort overheid de jaarlijkse concerten financiert. Na inventarisatie en gesprekken met een aantal deskundigen is gekozen voor een nieuwe opzet, waarin de koren alleen voor 'bijzondere projecten' een bijdrage kunnen krijgen.

Deze opzet zal twee gevolgen hebben: ten eerste zal een kwaliteitsverbetering optreden, omdat 'bijzondere projecten' over het algemeen ook inhoudelijk bijzonder zullen zijn; ten tweede een vermindering van het aantal aanvragen. Het totale donatiebudget voor de koren zal niet automatisch worden verlaagd: de te verlenen bijdrage zal nl. hoger zijn dan op dit moment het geval is.

Door bij de beoordeling of een project 'bijzonder' is ook naar de totale begroting te kijken, brengt het Fonds grote oratoriumuitvoeringen op dure locaties - die anders financieel in moeilijkheden zouden komen - niet in gevaar en kan het Fonds kijken naar de spreiding van het aanbod van de uitvoeringen.

Uitvoeringen van opera-, operette- en musicalverenigingen worden voornamelijk als 'bijzonder' aangemerkt, omdat dit er weinig zijn, ze in principe kostbaarder zijn dan kooruitvoeringen en de professionele uitvoeringen voor veel mensen onbetaalbaar zijn.

Het is de bedoeling het project 'Koren zingen voor Ouderen' te handhaven, zodat met name de kleinere koren door deelname hieraan hun inkomsten kunnen genereren.

### Randvoorwaarden voor een donatie

Er wordt onderscheid gemaakt tussen reguliere en bijzondere projecten. Bijzondere projecten komen in aanmerking voor een bijdrage, reguliere niet.

Bijzondere projecten zijn:

- Uitvoeringen die door hun begroting bijzonder zijn: de totale (reële) begroting is meer dan € 12.500.
- Uitvoeringen die door hun aard bijzonder zijn:
  - Projecten die naar aanleiding van een bepaalde gelegenheid worden gegeven (bv. jubileumuitvoeringen)
  - Projecten die zich richten op bepaalde doelgroepen (bv. minder valide senioren)
  - Samenwerkingsprojecten tussen verschillende verenigingen (bv. kamerkorenfestival).
  - Multidisciplinaire projecten (zang, dans, toneel tezamen)
  - Projecten die door hun programmering bijzonder risicovol zijn.
  - Projecten van opera-, operette- en musicalverenigingen.

Reguliere projecten zijn die projecten die niet als bijzonder kunnen worden aangemerkt.

Voor alle projecten geldt dat aanvrager statutair moet zijn gevestigd binnen het werkgebied van het Fonds én de uitvoering daarbinnen plaatsvindt. Slechts in hoge uitzondering wordt van deze regel afgeweken.

### Kanttekeningen en uitzonderingen

De bijdrage wordt alleen gegeven voor de uitvoering, níét voor de aanschaf van kleding, instrumenten etc. Hiertoe kan men zich onder meer wenden tot het Prins Bernhard Cultuurfonds.

### Frequentie

Een aanvrager komt eenmaal per jaar in aanmerking voor een donatie voor een bijzonder project

### Hoogte van de financiële bijdrage

Maximaal € 10.000.

De donatie bedraagt niet meer dan de helft van de totale begroting

### Eventuele andere relevante opmerkingen

De koren binnen het werkgebied van het Fonds zullen schriftelijk op de hoogte worden gesteld van het nieuwe beleid van het Fonds, waarbij niet in detail zal worden uitgelegd wanneer een project 'bijzonder' is, dit om te voorkomen dat begrotingen kunstmatig verhoogd zullen worden.

*'Ik vind het een groot goed dat d.m.v. subsidie cultuur laagdrempelig in stand kan worden gehouden. Ben er dan ook heel blij mee.'*

## **3.2 BELEID KOREN IN DE PRAKTIJK**

Tot nu toe is er geen aanleiding geweest de beleidsnotitie van 2007 te herzien.

Fonds 1818 is echter in de toepassing van het beleid in het algemeen wel zakelijker geworden. Zo wordt er kritischer dan in het verleden gekeken of een donatie, gelet op het eigen vermogen van de aanvrager, noodzakelijk is. Bovendien wordt van koren in principe verlangd dat zij zelf minimaal 10% van de kosten voor eigen rekening nemen. De bijdrage van Fonds 1818 dekt in zijn algemeenheid niet meer dan 20% van de kosten. Met regelmaat wordt in het contract opgenomen dat Fonds 1818 maximaal x% van de kosten voor zijn rekening neemt, omdat in de praktijk vaak blijkt dat de werkelijke kosten lager zijn dan de begrote kosten.

In de periode 2011 – 2013 zijn er 210 aanvragen van koren ontvangen, waarvan er 138 door het fonds zijn gehonoreerd. De aanvragen die zijn gehonoreerd hebben allen betrekking op de uitvoering van een bijzonder concert in de zin van de beleidsnotitie Amateurkunst Muziek (zie hoofdstuk 3).

Wat opvalt is dat vanuit de gemeente Lisse geen aanvragen zijn ingediend door koren. Uit de gemeenten Pijnacker-Nootdorp en Zoeterwoude zijn wel aanvragen ontvangen, zij het in zeer beperkte mate, maar deze heeft Fonds 1818 niet kunnen honoreren, omdat ze niet voldeden aan de criteria in de genoemde

beleidsnotitie. Fonds 1818 is in deze gemeenten overigens wel bekend bij koren omdat de deelnemerslijst van 'Koren zingen voor Ouderen' meerdere koren vermeldt uit deze gemeenten.

Wat verder opvalt is dat de dominantie van de gemeente Den Haag bij de aanvragen van koren veel minder prominent aanwezig is. Wanneer we naar alle aanvragen van Fonds 1818 kijken, komt bijna de helft van de aanvragen uit Den Haag, terwijl dit bij koren voor 1/3 deel het geval is.

#### Verdeling van de aanvragen over het werkgebied van Fonds 1818 in de periode 2011 - 2013

Plaats	Aantal aanvragen	Gehonoreerde aanvragen	Toegekend bedrag
Delft	21	15	€ 39.500
Den Haag	67	41	€ 153.700
Hillegom	1	1	€ 3.000
Katwijk	11	9	€ 17.500
Leiden	30	26	€ 57.374
Leiderdorp	2	1	€ 1.500
Leidschendam-Voorburg	11	9	€ 16.100
Lisse	-	-	-
Midden-Delfland	5	4	€ 12.000
Noordwijk	6	4	€ 15.500
Noordwijkerhout	1	1	€ 500
Oegstgeest	5	5	€ 9.250
Pijnacker-Nootdorp	1	-	-
Rijswijk	5	4	€ 7.125
Teylingen	3	2	€ 2.150
Voorschoten	3	2	€ 1.750
Wassenaar	2	2	€ 5.500
Zoetermeer	17	12	€ 32.000
Zoeterwoude	2	-	-
Overig	17	-	-
Totaal	210	138	€ 374.449

Hoewel dit het doel van dit onderzoek naar de functies die koren hebben voor hun leden voorbijgaat, is er ook gekeken naar de evaluaties die Fonds 1818 in de periode 2011 – 2013 heeft ontvangen. Belangrijk criterium waarop bepaald wordt of een concert al dan niet geslaagd is, is het werkelijk aantal bezoekers t.o.v. het verwacht aantal bezoekers. Wanneer het bezoekersaantal is tegengevallen, wordt bij een vervolgaanvraag kritischer gekeken naar het publieksbereik en de inspanningen die aanvrager doet om het publiek te bereiken.

#### Resultaten van de evaluaties die Fonds 1818 heeft ontvangen in de periode 2011 – 2013

	Aantal aanvragen
Mislukt	1
Matig geslaagd	8
Redelijk geslaagd	36
Geslaagd	83
Meer dan geslaagd	2
Totaal	130

De reden dat één project als mislukt is beoordeeld en acht projecten als matig geslaagd, komt omdat de publieke belangstelling een derde tot de helft lager was dan begroot. In bijna alle gevallen ging het volgens aanvrager overigens wel om een kwalitatief goed project. In een enkel geval is een project als matig geslaagd beoordeeld omdat van de drie geplande concerten er één niet is doorgedaan.

Twee projecten zijn als meer dan geslaagd beoordeeld omdat de publieke belangstelling ruim boven verwachting was, waardoor er bij één van de projecten zelfs een extra uitvoering is ingelast.

### 3.3 BELEID 'KOREN ZINGEN VOOR OUDEREN'

#### Opzet project 'Koren zingen voor Ouderen'

Fonds 1818 heeft een soort administratief bemiddelingsbureau opgezet voor koren aan de ene kant en zorginstellingen aan de ander kant. Het aanbod voor koren is dat ze tegen een vergoeding van € 300 per optreden vier keer per jaar een optreden mogen verzorgen bij zorginstellingen en/of ouderenaccommodaties bij het koor in de buurt. Het aanbod voor de zorginstelling is dat het acht keer per jaar een koor uit de buurt mag uitnodigen voor een optreden binnen de zorginstelling. Fonds 1818 draagt zorg voor zowel de publiciteit, middels affiches, als de betaling van het koor.

Fonds 1818 schrijft aan het eind van de zomer alle bij hen bekende koren en zorginstellingen aan met de vraag of ze deel willen nemen aan het project 'Koren zingen voor Ouderen'. Wanneer de vraag bevestigend wordt beantwoord, moet de contactpersoon van het koor of de zorginstelling een vragenformulier invullen en retourneren. In de vragenlijst wordt gevraagd naar voorkeuren van bijvoorbeeld muziekgenres, tijden van optreden e.d., zodat een duidelijk beeld bestaat van de (on)mogelijkheden van partijen.

Fonds 1818 verwerkt de gegevens in lijsten van koren en zorginstellingen verdeeld over drie ongeveer gelijke regio's binnen het werkgebied van Fonds 1818:

- Den Haag
- Leiden met randgemeenten en de Bollenstreek
- Delft, Zoetermeer, de Haagse Randgemeenten

*'Concerten geven in bejaardenhuizen en tehuizen geeft zo ontzettend veel voldoening, ik krijg soms tranen in de ogen als ik die mensen zie genieten van ons koor.'*

De lijsten worden inclusief een begeleidende brief begin november toegezonden aan de contactpersonen van de koren en de zorginstellingen. Vijf jaar geleden is Fonds 1818 gestart met het versturen van lijsten en brieven per email en dat werkt inmiddels voor ruim 95% van de betrokkenen goed. Vervolgens is het aan de contactpersonen om afspraken voor optredens te maken in het aankomende jaar.

Wanneer er een afspraak is gemaakt, stuurt / mailt de contactpersoon van een koor Fonds 1818 een voorbedrukt bevestigingsformulier terug waarop vermeld wordt waar en wanneer het optreden plaats heeft en wat het rekeningnummer is van het koor. Fonds 1818 draagt vervolgens zorg voor betaling van de toegezegde bijdrage (een paar weken voor het optreden) en voor de bevestiging naar de zorginstelling middels toezending van vier affiches en een begeleidende brief.

### 3.4 'KOREN ZINGEN VOOR OUDEREN' IN DE PRAKTIJK

Bij het project 'Koren zingen voor Ouderen' houdt Fonds 1818 niet precies bij in welke gemeente hoeveel uitvoeringen worden gegeven. Wat wel uit de deelnemerslijsten opgemaakt kan worden, is dat alle gemeenten vertegenwoordigd zijn. Zoeterwoude is de gemeente met het minst aantal ingeschreven koren: twee. Ter toelichting op de aantallen van de deelnemende koren moet nog wel de nuance gemaakt worden dat onder het begrip koren bij 'Koren zingen voor Ouderen' ook amateurtheater, orkesten en ensembles gerekend worden. Het werkelijk aantal deelnemende amateurgroepen uit Zoeterwoude bedraagt vier. Namelijk ook een bigband en een koperblazersensemble.

#### Aantal uitvoeringen, deelnemers en toegekende bijdragen over de periode 2011 - 2013

	2011	2012	2013
Uitvoeringen	816	897	934
Zorg- en ouderenorganisaties aangemeld	171	183	186
Zorg- en ouderenorganisaties deelgenomen	163	169	173
Koren aangemeld	367	393	403
Koren deelgenomen	294	322	328
Toegekende gelden Fonds 1818	€ 230.290,00	€ 256.719,50	€ 268.823,50



*'Ik vind het een genot om, door het Fonds 1818 gesubsidieerde, concerten te mogen zingen, omdat je daarmee een publiek voor twee uurtjes gelukkig maakt. Iets wat ik telkens weer ervaar na een optreden in een verzorgings-, of verpleeghuis.'*

### **3.5 RESUMEREND**

In de praktijk blijkt het project 'Koren zingen voor Ouderen' goed naast het algemene beleid voor koren te functioneren. Dat is niet vreemd, omdat bij het opstellen van genoemde beleidsnotitie hiermee terdege rekening is gehouden.

Uit de cijfers van afgelopen drie jaar kan geconcludeerd worden dat Fonds 1818 via 'Koren zingen voor Ouderen' twee keer zoveel geld doneert aan koren, dan het fonds via de gewone aanvraagprocedure beschikbaar stelt. Er is een lichte groei te zien in de uitgaven aan koren, zowel via het reguliere beleid als via 'Koren zingen voor Ouderen'. In 2013 heeft Fonds 1818 zo'n € 400.000 gedoneerd aan koren.

## 4. ENQUETE: GEGEVENS OVER RESPONDENTEN EN HUN KOREN

Er zijn 374 koren met een enquête benaderd, hetgeen geleid heeft tot totaal 2.028 respondenten die aan de enquête hebben deelgenomen. Allen hebben de enquête volledig ingevuld.

De respondenten van de enquête zijn benaderd via de contactpersonen van hun koor.

### 4.1. Geslacht en leeftijd van de respondenten

In de enquête is gevraagd naar geslacht en leeftijd van de respondenten

#### Geslacht

Van de 2.028 respondenten is 66,5% vrouw en 33,5% man.

Omdat bekend is dat in het algemeen meer vrouwen dan mannen op een koor zingen, is deze uitkomst niet vreemd. Wat wel opvalt is dat bij de 65-plussers het percentage mannen 43% bedraagt, terwijl dit in de leeftijdsgroep 45 tot 65 jaar nog 26% is.

#### Leeftijd

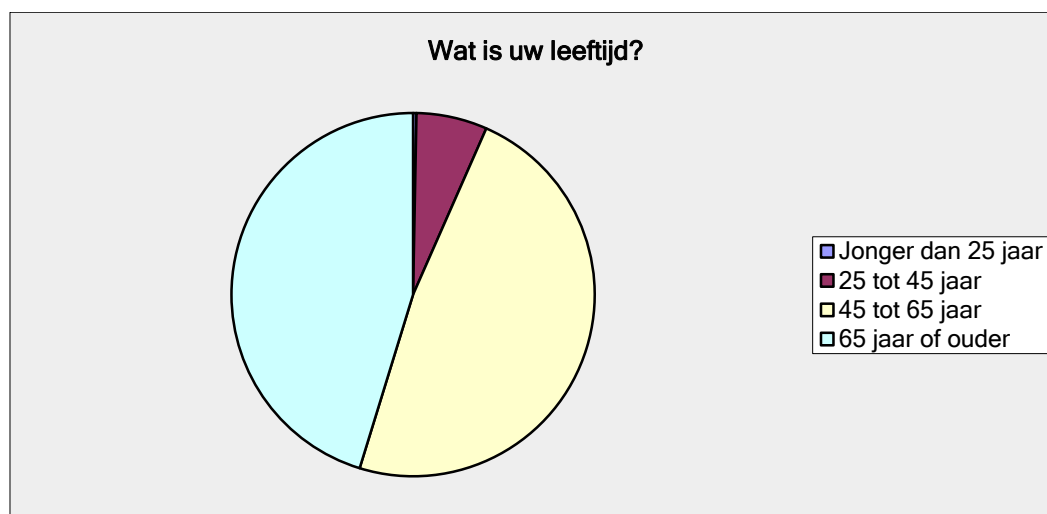
In de enquête is zowel gevraagd naar de persoonlijke leeftijd van de respondent als naar de gemiddelde leeftijd van het koor waar de respondent lid van is.

Circa 48% van de respondenten heeft een leeftijd tussen de 45 en 65 jaar, terwijl circa 45% een leeftijd heeft van 65 jaar is of ouder.

Slechts circa 7% van de respondenten heeft een leeftijd onder de 45 jaar.

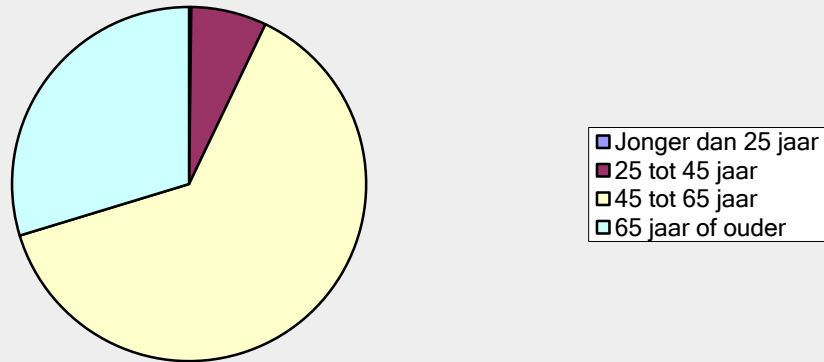
Jongeren onder de 25 jaar hebben nauwelijks gereageerd.

Opvallend is het hoge aantal 65-plussers dat de enquête heeft ingevuld, temeer omdat de enquête digitaal ingevuld en opgestuurd moest worden en uit diverse telefoontjes bleek dat dat niet voor alle ouderen even gemakkelijk was. Dit is een indicatie dat relatief veel 65-plussers in koren zingen en/of dat juist deze leeftijdsgroep de tijd nam en/of het belangrijk vond mee te doen aan de enquête.



*'Er wordt gezegd dat in Nederland méér mensen lid zijn van een koorvereniging, dan van een voetbalclub!'*

### Wat is naar uw schatting de gemiddelde leeftijd van de koorleden?



#### 4.2. Koorlidmaatschap respondenten

In de enquête is gevraagd van hoeveel koren men lid is. (In de e-mail die ter begeleiding bij de enquête is meegestuurd is aangegeven dat, indien men lid is van meer dan één koor, de enquête ingevuld moet worden met het oog op slechts één van deze koren (zie bijlage 1).

In de enquête is tevens gevraagd hoe lang men al lid is van een koor.

##### Lidmaatschap van meerdere koren

Verreweg de meeste respondenten zijn lid van één koor (80,7%). Dat wil echter ook zeggen dat nog bijna één op de vijf respondenten lid is van twee of meer koren.

##### Aantal jaren dat men lid is van een koor

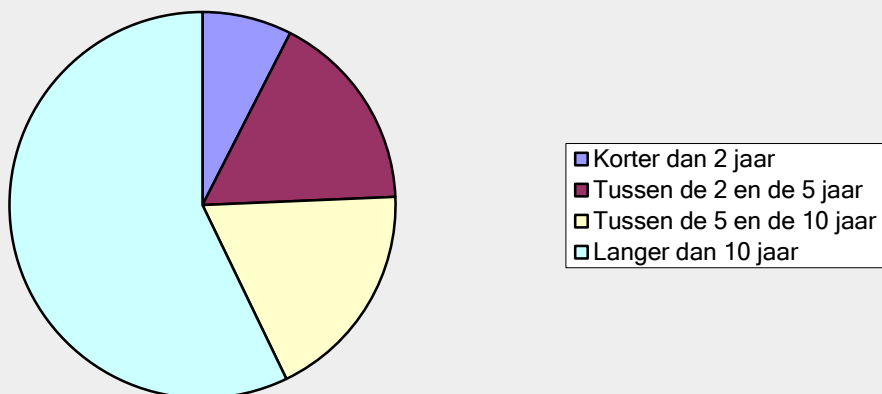
De meerderheid van de respondenten is langer dan 10 jaar lid van een koor (57%).

18,5% is tussen de 5 en de 10 jaar lid van een koor.

16,8% tussen de twee en de vijf jaar.

De rest korter dan 2 jaar (7,5%).

### Hoeveel jaar bent u al lid van een koor?



*'Doordat ik al meer dan 30 jaar lid ben, is het koor een soort kindje van me geworden. Zeker na de vele gelukkige momenten die ons koor kent en ook de mindere kanten die ons koor in het verleden gekend heeft, er toch bij blijven. Wauw fantastisch toch?' (koorlid Musical en popkoor Delft)*

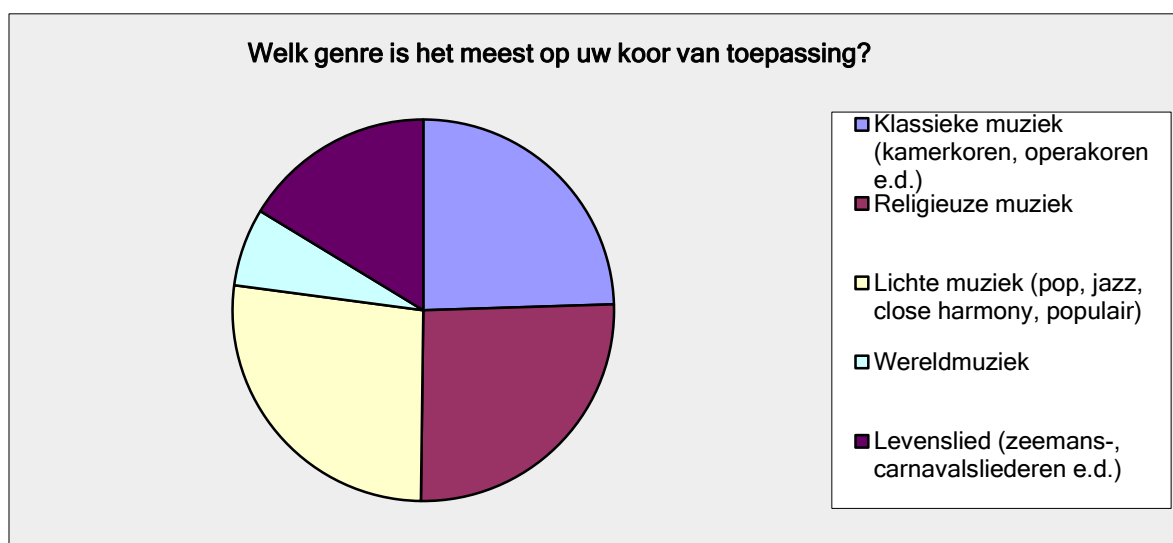
### 4.3 Verspreiding koren over het werkgebied van Fonds 1818

In de enquête is aan de koorleden gevraagd op te geven in welke plaats hun koor gevestigd is. Het mooie resultaat van de enquête is, dat alle plaatsen in het werkgebied van Fonds 1818 vertegenwoordigd zijn. Opvallend is de grote response vanuit Zoetermeer. Zoetermeer heeft, na Den Haag, het hoogste inwoneraantal van alle gemeenten in het werkgebied van Fonds 1818 en in die zin klopt de hoge respons. In de praktijk krijgt Fonds 1818 echter een relatief beperkt aantal aanvragen uit Zoetermeer: minder dan 6% van het totaal aantal aanvragen.

In welke plaats is uw koor gevestigd? (Bij twijfel plaats invullen waar repetities plaatsvinden)		
Antwoordopties	Percentage reacties	Aantal reacties
Delft	5,9%	120
Den Haag	21,2%	429
Hillegom	1,2%	25
Katwijk	7,0%	142
Leiden	8,7%	176
Leiderdorp	3,0%	60
Leidschendam-Voorburg	7,0%	141
Lisse	1,4%	29
Midden-Delfland	1,9%	39
Noordwijk	1,8%	37
Noordwijkerhout	3,2%	65
Oegstgeest	0,8%	17
Pijnacker-Nootdorp	3,6%	73
Rijswijk	3,7%	74
Teylingen	3,9%	79
Voorschoten	0,1%	2
Wassenaar	0,8%	16
Zoetermeer	15,3%	311
Zoeterwoude	0,9%	18
Overig, hieronder in te vullen:	8,6%	175
<i>beantwoorde vraag</i>		<b>2028</b>

#### 4.4 De verdeling over muziekgenres

Aan de respondenten is gevraagd welk muziekgenre het meest op hun koor van toepassing is. De uitkomst laat een redelijke verdeling zien van de verschillende muziekgenres die koren ten gehore brengen.



Het genre 'religieuze muziek' bestaat voornamelijk uit kerk-, en gospelkoren, maar ook hierbuiten wordt religieuze muziek gezongen. Koren zijn soms zowel onder het genre 'religieuze muziek' als 'klassiek muziek' in te delen. Zo hebben een aantal leden van kamerkoor Musica Sacra en van het Residentie Kamerkoor, evenals leden van Hagacantare en Oratoriumvereniging Hosanna hun koor soms ingedeeld onder 'religieuze muziek' en soms onder 'klassieke muziek'.

Overigens is het opvallend dat met name in de categorie 'religieuze muziek' de leden relatief lang lid zijn/blijven van het koor (in het algemeen is 57% langer dan 10 jaar lid van een koor, terwijl dat bij specifiek religieuze muziek 71,7% is).

Niet verwonderlijk is dat bij het genre religieuze muziek gemeente Katwijk het sterkst vertegenwoordigd is (17,9% ten opzichte van 16,2% Den Haag en 14,8% Zoetermeer).

Wanneer we een differentiatie maken naar leeftijdscategorieën, dan valt op dat de groep 45 – 65 jarigen oververtegenwoordigd is bij de lichte muziek en voor de groep 65-plussers is dit het geval bij het levenslied.

#### 4.5 Grootte van de koren

Zowel kleine, middelgrote als grote koren zijn vertegenwoordigd in de enquête.

De meeste koren hebben meer dan 20 leden. Uit nadere bestudering van de cijfers blijkt dat ouderen relatief wat vaker op grotere koren zitten.

Hoe groot is uw koor?		
Antwoordopties	Percentage reacties	Aantal reacties
Minder dan 20 leden	7,0%	142
20 tot 40 leden	36,8%	747
40 tot 60 leden	22,2%	451
60 leden of meer	33,9%	688
<i>beantwoorde vraag</i>		<b>2028</b>

#### 4.6 Niveau van de koren

In de enquête is geïnventariseerd wat het zangniveau is van de koren, uitgaande van vier niveaus van laag tot hoog. Onderstaande tabel laat zien: hoe lager het niveau van het koor, hoe groter de respons op de enquête. Dit beeld komt overeen met de werkelijkheid dat er minder koren zijn naarmate het niveau van koren hoger wordt.

65-plussers zijn relatief wat vaker lid van een laagdrempelig koor hetgeen mogelijk te maken heeft met de achteruitgang van de stemkwaliteit.

Welk van de volgende kenmerken is HET MEEST op uw koor van toepassing?		
Antwoordopties	Percentage reacties	Aantal reacties
Een laagdrempelig koor, waarvoor weinig zangervaring en muziekkennis vereist is. Plezier in het zingen staat voorop.	41,1%	833
Koorleden moeten over een redelijke zangkwaliteit beschikken. Dit wordt getoetst door bijvoorbeeld een stemtest bij toetreding of door een proeftijd.	33,6%	681
Koorleden moeten niet alleen over een redelijke zangkwaliteit beschikken, hetgeen getoetst wordt door bijvoorbeeld een stemtest of proeftijd. Van hen wordt ook verwacht dat zij hun partij thuis instuderen en muziek kunnen lezen.	23,2%	471
Koorleden moeten over een hoge zangkwaliteit beschikken. Zij moeten in principe direct van blad kunnen zingen. Zij moeten bovendien in staat zijn hun partij solistisch te zingen. Veel koorleden hebben zangles (gehad).	2,1%	43
<i>beantwoorde vraag</i>		<b>2028</b>

## 5. ENQUETE: ANALYSE MOTIVATIE KOORLIDMAATSCHAP

De motivatie waarom mensen lid zijn van een koor, behalve omdat zij van zingen houden, is de kern van dit onderzoek. Het gaat dus om de meerwaarde die koren hebben voor hun leden.

Opvallend is, dat direct na de verzending van de enquête naar de koren, de respons in recordtempo omhoog ging. Uiteindelijk zijn er 2.028 enquêtes ingestuurd binnen 3 weken.

De snelle reacties en het hoge aantal inzendingen zegt al iets over de betrokkenheid van leden bij hun koor en over de betekenis die koren hebben voor hun leden. Maar misschien zegt het ook iets over het belang dat koren aan Fonds 1818 hechten.

### 5.1 De meerwaarde van koorlidmaatschap

In de enquête is gevraagd naar andere redenen waarom men lid is en blijft van een koor. Hierbij zijn 13 opties vooraf aangegeven, waarbij tot slot aan de respondenten de mogelijkheid is gegeven om zelf nog andere redenen in te vullen. Er zijn meerdere opties gegeven die onder de noemer 'sociale functie' vallen. Dit is bewust gedaan omdat het onderzoek met name op deze functie is toegespitst. De verschillende opties onder de noemer 'sociale functie' laten wel accentverschillen zien.

*'Zingen geeft positieve energie!'*

In onderstaande tabel zijn de uitkomsten in volgorde gesorteerd, waarin de respondenten deze belangrijk vinden. De belangrijkste functie die uit de enquête naar voren komt, is dat zingen in een koor ontspanning en energie geeft. Deze functie wordt op de voet gevolgd door 'gezelligheid' en 'deel uitmaken van een sociaal verband'. Het uitgangspunt van Fonds 1818 is dat koren sterke sociale verbanden zijn. De enquête bevestigt dit uitgangspunt. Ook uitvoeringen voor publiek scoren relatief hoog.

**Waarom bent u lid van het koor? De belangrijkste reden dat mensen lid zijn van een koor, is dat zij van zingen houden. Daarnaast zijn er nog andere redenen waarom mensen lid zijn en blijven van een koor. Wilt u bij elke motivatie aangeven in hoeverre deze voor u belangrijk is?**

Antwoordopties	zeer belangrijk	belangrijk	neutraal	onbelangrijk	N.v.t.
Samen zingen biedt ontspanning en geeft energie	44,2%	<b>51,4%</b>	3,6%	0,4%	0,4%
Gezelligheid	36,7%	<b>53,8%</b>	8,6%	0,7%	0,1%
Deel uitmaken van een sociaal verband	24,0%	<b>59,3%</b>	13,9%	2,1%	0,8%
Uitvoeringen voor publiek	24,6%	<b>57,3%</b>	15,2%	2,6%	0,3%
Ontwikkeling van mijn zangtechniek	14,2%	<b>51,2%</b>	28,3%	3,7%	2,6%
Delen van lief en leed	15,5%	<b>48,1%</b>	28,7%	6,3%	1,4%
Ontwikkeling van mijn muziekkennis/muzikaliteit	12,4%	<b>46,4%</b>	32,8%	5,6%	2,8%
Verantwoordelijkheidsgevoel	14,1%	<b>41,4%</b>	27,8%	7,3%	9,3%
Op het koor heb ik mijn vrienden	12,4%	<b>41,6%</b>	37,0%	5,5%	3,5%
Het is mijn belangrijkste vrijetijdsbesteding	13,9%	<b>40,4%</b>	34,2%	7,2%	4,3%
Nevenactiviteiten (bijv. borrel na de repetities)	7,6%	33,8%	<b>36,2%</b>	16,2%	6,1%
Het koor geeft structuur aan mijn leven	6,2%	30,5%	<b>38,5%</b>	16,3%	8,7%
Geloofsbeleving/spirituele beleving	7,2%	19,4%	<b>26,9%</b>	23,2%	23,3%
Andere reden*	13,9%	9,1%	12,3%	2,4%	<b>62,4%</b>

\*Toelichting andere reden:

Bij de 'andere reden' is gevraagd naar een toelichting. Vaak werden redenen genoemd die al in de enquêtevraag zelf vermeld staan. Zo wordt in de toelichting vaak nog eens extra benadrukt hoeveel voldoening het optreden in verzorgingshuizen (publiek) geeft. Maar ook de sociale functie wordt vaak toegelicht, bijvoorbeeld dat de aansluiting bij een koor helpt bij de inburgering na een verhuizing. Verder wordt in de toelichting zeer vaak benadrukt hoe belangrijk het zingen in een koor voor de respondent is door reacties als: 'Zingen is voor mij een levensbehoefte', en 'Zonder zingen kan ik niet leven', 'Zingen is leven en leven is zingen', 'Zingen in een koor is voor mij het belangrijkste dat er is'.

Als ‘andere reden’ die een echte aanvulling is op de 13 gegeven opties, wordt opvallend vaak de gezondheid genoemd. Zie volgende paragraaf.

*‘Het is voor mij erg belangrijk om onder de mensen te zijn.’*

### Gezondheid

Dat opvallend vaak als motivatie ‘gezondheid’ wordt genoemd, sluit aan bij de hoge score op de functie ‘samen zingen biedt ontspanning en geeft energie. In de toelichting komt het volgende vooral sterk naar voren:

- Psychische gezondheid: Tijdens koorrepetities worden zorgen en verdriet vergeten, in het zingen kun je je emoties kwijt, kun je trauma’s verwerken, vindt je troost, muziek geeft vreugde. Het zingen stimuleert de verbinding met mijn gevoelsleven, het koor helpt om emotioneel staande te blijven en geeft positieve energie. Zingen werkt therapeutisch, het heeft me in het verleden door een hele moeilijke periode heen geholpen.
- Fysieke gezondheid: goed voor longen/ademhaling (o.a. goed bij COPD), goed voor fysieke conditie (o.a. door lang staan/goede houding) en voor reactievermogen, flexibiliteit en hersenfuncties (concentratie/geheugentraining/instuderen complexe muziek). Een reumapatiënt geeft aan dat zingen hem/haar in evenwicht houdt. Zingen houdt jong en fit.

*‘Ik ben gaan zingen omdat ik door astma weinig longinhoud heb/had. Door het zingen is mijn longcapaciteit behoorlijk gestegen’(vrouw die inmiddels al meer dan 10 jaar lid is van een koor en momenteel in 2 laagdrempelige koren zingt)*

De positieve invloed op de gezondheid wordt bevestigd in de literatuur. Aangetoond is dat zingen een gunstige invloed heeft op de lichamelijke als geestelijke gezondheid, hetgeen met name zou gelden bij zingen in een koor. Het is goed voor de longfunctie en ademhaling, verminderd gevoelens van stress en draagt bij tot een positief gemoed. Specifiek onderzoek bij ouderen toont aan dat zingen, en in het bijzonder zingen in een koor, leidt tot minder angst-, en depressieverschijnselen, minder doktersbezoeken, minder vallen, minder medicatiegebruik en een betere geestelijke gezondheid. (De diverse onderzoeken zijn beschreven in o.m. ‘zing de dokter de deur uit’ door Joanna Evans, Medisch Dossier oktober 2011).

*‘Ben chronisch ziek, kan niet sporten maar wel zingen, repeteren doe ik zittend op een barkruk, alleen de optredens dan sta ik wel, gaat gelukkig ook wel dan’ (vrouw die al meer dan 10 jaar lid is van een Haags middelgroot koor)*

## **5.2 Motivatieverschillen naar leeftijd, koor grootte en muziekgenres**

Er is geanalyseerd of de motivaties om lid te zijn van een koor verschillen al naar gelang leeftijd, koor grootte of muziekgenre. De verschillen zijn echter minimaal.

### Verschillende leeftijdsgroepen

Bij de verschillende leeftijdscategorieën komen de motivaties min of meer overeen. Er zijn slechts kleine verschillen. Een aantal motivaties wordt door 65-plussers belangrijker gevonden dan door 65-minners. In de tabel hieronder zijn de grootste verschillen tussen de leeftijdsgroepen weergegeven met daarbij de mate waarin de verschillende leeftijdsgroepen deze functies belangrijk vinden. (In de tabel zijn de percentages ‘zeer belangrijk’ en ‘belangrijk’ bij elkaar opgeteld).

	Leeftijd 45 – 65 jaar	Leeftijd 65+
Het koor geeft structuur aan mijn leven	32,5%	42,9%
Delen van lief en leed	61,0%	69,6%
Uitvoeringen voor publiek	58,2%	65,1%
Op het koor heb ik mijn vrienden	51,3%	56,0%



### Motivatiewersillen grote koren ten opzichte van kleine koren

Er is nauwelijks verschil in de respons ten aanzien van de motivaties tussen grote en kleine koren. Het enige verschil is, dat bij grotere koren relatief meer belang wordt gehecht aan ontwikkeling van muziekkennis, muzikaliteit en zangtechniek.

### Motivatiewersillen genres

Onderzocht is of het muziekgenre dat koren ten gehore brengen invloed heeft op de verschillende motivaties om lid te zijn van een koor.

Er vallen verschillen te constateren tussen de verschillende genres, maar deze verschillen hangen nauw samen met de verschillen in de muziekgenres en zijn daarom niet verassend. Zo wordt de kwaliteit bij klassieke koren veel belangrijker gevonden dan de koren die het levenslied zingen en andersom staat de gezelligheid bij de laatste koren een stuk hoger op de ranglijst dan bij de klassieke koren. Echter bij beide en alle genres staat onverminderd bovenaan dat samen zingen ontspanning en energie geeft.

*'Zingen in een kamerkoor op hoog amateurniveau is voor mij een sociale activiteit die bestaat uit een gezamenlijke inspanning om een gezamenlijke ambitie ten uitvoer te brengen, het is l'art pour l'art. Ik word er een gelukkiger en evenwichtiger mens van.'*

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste vier motieven om lid van een koor te zijn per genre uitgesplitst. Aangegeven is welk percentage van de respondenten een bepaalde motivatie belangrijk vindt. (In de tabel zijn de percentages 'zeer belangrijk' en 'belangrijk' bij elkaar opgeteld).

Percentage respondenten die een motivatie belangrijk vindt onderverdeeld naar muziekgenres

	Klassieke muziek	Religieuze muziek	Lichte muziek	Wereldmuziek	Levenslied
Samen zingen biedt ontspanning / energie	93,9%	97,0%	96,4%	96,1%	94,7%
Gezelligheid	83,5%	87,9%	96,4%	85,7%	98,1%
Deel uitmaken van een sociaal verband	75,9%	81,0%	87,1%	85,7%	90,6%
Uitvoeringen voor publiek	81,7%	83,5%	78,8%	73,9%	87,9%

*'Bij ons koor is de sfeer heel goed, belangstelling voor elkaar, meeleven. En zingen voor mensen in een ziekenhuis, verzorgingstehuis of hospice is zeker zo belangrijk als een mooi concert.'*

## **5.3 Nevenactiviteiten**

Onder nevenactiviteiten worden activiteiten van koren verstaan buiten de koorrepetities en uitvoeringen. Bij de enquêtevraag naar de motivaties waarom mensen lid zijn van een koor, kwam naar voren dat de nevenactiviteiten relatief onbelangrijk worden gevonden. Zij scoren in mate van relevantie voor koorleden op de 11<sup>e</sup> plaats van de 13 gegeven opties.

De volgende tabel geeft de mate aan waarin respondenten nevenactiviteiten belangrijk vinden.

Antwoordopties	zeer belangrijk	belangrijk	Neutraal	Onbelangrijk	N.v.t.
Nevenactiviteiten	7,6%	33,8%	36,2%	16,2%	6,1%

Om nog iets meer te weten te komen over het belang van nevenactiviteiten, is in de enquête een specifieke vraag opgenomen. Gevraagd is hoe vaak de respondenten deelnemen aan verschillende nevenactiviteiten, waarbij 10 verschillende opties zijn gegeven, naast de mogelijkheid om als respondent andere nevenactiviteiten in te vullen.

Enkele kanttekeningen bij deze vraag:

- Overwogen is om nog een extra vraag toe te voegen naar de het aantal keren per maand/jaar dat er sprake is van de bepaalde nevenactiviteiten, omdat de mate waarin respondenten deelnemen aan nevenactiviteiten hier eigenlijk niet los van kan worden gezien. Toch is uiteindelijk besloten van deze extra vraag af te zien, vanwege het belang de enquête kort te houden en omdat de gebruikte vraag wel een indicatie zou geven over het belang van bepaalde nevenactiviteiten voor koorleden.

- De nevenactiviteit ‘bezoek koorleden bij lief en leed’ past eigenlijk niet in het rijtje, omdat het hier niet gaat om een collectieve activiteit van een koor. Meestal zullen het enkele koorleden zijn die namens het koor dergelijke bezoeken afleggen. Dat betekent dat de respons op deze vraag niet vergelijkbaar is met de respons op de overige vragen. Dat 11,3% andere koorleden bij lief en leed altijd bezoekt, 15,7% vaak en 48,1% soms betekent dat koorleden heel veel naar elkaar omkijken.

De uitkomst op de vraag naar deelname aan nevenactiviteiten is als volgt:

<b>Veel koren hebben, naast repetities en optredens, nevenactiviteiten (formeel of informeel). Wilt u aangeven of u deelneemt aan de volgende nevenactiviteiten?</b>					
<b>Antwoordopties</b>	<b>Altijd</b>	<b>vaak</b>	<b>soms</b>	<b>nooit</b>	<b>n.v.t.</b>
Borrel na afloop van de repetities	20,1%	16,3%	<b>28,9%</b>	19,3%	15,4%
Gezamenlijke maaltijden	7,4%	8,1%	<b>40,8%</b>	19,6%	24,1%
Gezamenlijk dagje uit	14,8%	10,2%	<b>40,2%</b>	16,5%	18,4%
Workshops (bijv. stemvorming)	13,9%	12,3%	<b>34,9%</b>	18,9%	20,0%
Bezoek koorleden bij lief en leed	11,3%	15,7%	<b>48,1%</b>	14,1%	10,8%
Reisjes (incl. concertreisjes)	13,8%	11,7%	<b>34,6%</b>	19,5%	20,4%
Gezamenlijk bezoek concerten van andere koren	1,8%	6,8%	<b>46,9%</b>	27,2%	17,3%
Feestjes	9,5%	13,9%	<b>49,7%</b>	14,2%	12,7%
Ledenvergaderingen	<b>46,5%</b>	17,3%	26,7%	4,8%	4,7%
Gezamenlijke geldwervingsacties	8,7%	14,0%	<b>33,4%</b>	20,4%	23,5%
Overige nevenactiviteiten (geef toelichting*)	10,2%	4,7%	7,7%	4,5%	<b>72,8%</b>

\*Toelichting overige nevenactiviteiten :

Bij de ‘andere reden’ is gevraagd naar een toelichting. Meestal zijn redenen genoemd die al in de enquêtevraag zelf vermeld staan, zoals allerlei geldwervingsacties (bazaar, rommelmarkt, loterijen enz.), optredens voor publiek (bijvoorbeeld op een boot van Varend Corso Westland) en weekendjes uit. Aanvullende nevenactiviteiten die genoemd worden, zijn in volgorde waarin zij het meest genoemd worden, de volgende:

- Bestuurs-, en commissiewerk en organisatorische werkzaamheden. Hieronder vallen, naast het algemene bestuurswerk, bijvoorbeeld redactie verenigingsblad, muziekcommissie, activiteitencommissie, beheer website, organisatie catering, programmaboekjes samenstellen, promotieactiviteiten, jubileumcommissie, samen klussen aan het podium, samen naaien van kostuums, maken van decors, regiewerkzaamheden, nieuwjaarsreceptie organiseren,
- Studiedagen en studieweekenden
- Op culturele markten of uitmarkten staan t.b.v. promotie en ledenwerving
- Andere muzikale activiteiten, zoals meedoen aan een scratchproject

#### Deelname aan nevenactiviteiten bij verschillende leeftijdsgroepen

Bij de verschillende leeftijdscategorieën komt de deelname aan nevenactiviteiten redelijk overeen. In de volgende tabel worden de belangrijkste verschillen weergegeven. (percentages altijd en vaak zijn bij elkaar opgeteld).

	Leeftijd 45 – 65 jaar	Leeftijd 65+
Bezoek koorleden bij lief en leed	20,5%	36,7%
Workshops	29,2%	21,0%
Gezamenlijke maaltijden	18,5%	11,3%
Feestjes	25,5%	18,7%

## 5.4 Optreden voor publiek

In hoofdstuk 5.1 van dit rapport is aangegeven dat het optreden voor publiek één van de belangrijkste motivaties is om lid te zijn van een koor. Deze motivatie komt op de 4<sup>e</sup> plaats bij de 13 mogelijke motivaties die zijn aangegeven. Voor 57,3% van de koorleden is optreden voor publiek belangrijk, voor 24,6% zelfs zeer belangrijk (totaal 81,9%).

Omdat Fonds 1818 vooral donaties toekent voor publiekoptredens, is in de enquête een aparte vraag opgenomen naar de specifieke functie van deze optredens voor individuele koorleden.

Bij acht verschillende opties konden de respondenten de waarde aangeven die zij hieraan hechten. Ook hierbij kunnen verschillende functies elkaar overlappen.

Daarnaast was de mogelijkheid om zelf nog andere functies aan te geven.

In onderstaande tabel is de uitkomst weergegeven in de volgorde waarin de respondenten een bepaalde functie belangrijk vinden.

<b>Hieronder volgen meningen van koorleden over de functie van uitvoeringen voor publiek. Wilt u steeds aangeven in hoeverre de volgende functies voor u belangrijk zijn?</b>					
	Ze er belangrijk	Belangrijk	Neutraal	Onbelangrijk	N.v.t.
Het is bevredigend om publiek te zien genieten van een concert	<b>49,0%</b>	47,9%	2,9%	0,2%	0,1%
Een concert is samenbindend voor de koorleden (samen toewerken naar een doel)	39,7%	<b>54,5%</b>	5,2%	0,4%	0,2%
Concerten in verzorgingshuizen e.d.: bijdrage leveren aan het welzijn van anderen	40,3%	<b>45,5%</b>	9,8%	1,0%	3,4%
Samenwerking met orkest/solisten waardoor de muziek pas compleet wordt	27,5%	<b>43,7%</b>	19,5%	2,4%	6,9%
Benefietconcerten: bijdrage aan goede doelen	14,6%	<b>47,0%</b>	26,9%	3,1%	8,4%
Concerten zijn een middel om nieuwe leden aan te trekken	13,3%	<b>48,2%</b>	31,6%	3,8%	3,0%
Via concerten houdt ons koor bepaalde muziek/componisten levend	11,8%	<b>37,8%</b>	35,1%	8,9%	6,4%
Samenwerking en contact me andere koren bij gezamenlijk optreden	6,5%	37,6%	<b>39,6%</b>	6,4%	9,8%
Evt. andere functie (voor toelichting zie hieronder*)	8,2%	9,5%	12,8%	2,3%	67,2%

\*Toelichting op overige functies van optredens

In de toelichting worden ook bij deze vraag vrijwel altijd functies genoemd die al in de vraag vermeld zijn. Zo wordt veel benadrukt hoeveel voldoening het geeft om in zorginstellingen, ziekenhuizen e.d. op te treden.

Als extra functies zijn een enkele keer genoemd:

- Het meedoen aan festivals, waarbij het koor zich kan meten aan andere koren
- Het overdragen van een boodschap, politiek of religieus
- Bij ingrijpende gebeurtenissen zoals begrafenissen en crematies de toehoorders troost en gemoedsrust bieden

De conclusie is dat de meeste koorleden vooral hun publiek iets willen bieden, met name de zorginstellingen, ziekenhuizen e.d. Maar een concert draagt ook sterk bij aan de onderlinge sociale binding van de koorleden onderling.

*'Het is ook belangrijk dat we zingen in ziekenhuizen en hospices e.d. Je ziet dat mensen er troost uit halen!!! Het geeft mij voldoening.'*

## 5.5 Overige uitkomsten van de enquête

Aan het slot van de enquête is aan de respondenten de mogelijkheid gegeven om eventuele opmerkingen in te vullen die zij verder niet in de enquête kwijt konden.

Van deze open vraag is door de respondenten vooral gebruik gemaakt om nog eens extra te benadrukken hoe belangrijk en mooi de optredens voor ouderen in zorgcentra zijn.

Er zijn enkele opmerkingen gemaakt over de enquête zelf. Een enkeling heeft hierover een kritische opmerking, terwijl anderen juist aangeven dat zij het een goede en interessante enquête vinden, waarvan ze graag de resultaten te horen krijgen.

### Succesfactoren

Hoewel in de enquête niet specifiek gevraagd is naar knelpunten en succesfactoren, worden deze af en toe wel in de open vragen vermeld. Meest genoemde succesfactoren:

- Een goede en inspirerende dirigent is cruciaal. Hierbij is sociaal leiderschap minder belangrijk dan muzikale inspiratie en enthousiasmering
- Een goede betaalbare repetitieruimte
- Betaalbare contributie

*'Zingen kun je meestal op hogere leeftijd volhouden. Helaas is er een gebrek aan zalen met een mooie akoestiek. Dit geldt voor Den Haag, maar ik vrees ook voor heel Nederland. Zijn er misschien leegstaande kantoorgebouwen die omgetoverd kunnen worden in podia voor kleine en grote concerten?'*

## 6. MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN

Uit de contacten met de koren en gemeenteambtenaren komen de volgende maatschappelijke ontwikkelingen naar voren die van invloed zijn op koren:

- Gemeentesubsidies nemen af met name de algemene instandhoudingssubsidies. Per gemeente is er ander beleid.
- De orkesten die bij grotere uitvoeringen ingehuurd worden, ontvangen geen subsidie meer van de provincie Zuid-Holland. De subsidie dekte 50% van de kosten.

*'Ik hoop niet dat ik er af moet omdat de contributie te hoog wordt.'*

*'Voor de toekomst zijn de financiën en de subsidiemogelijkheden zéér belangrijk om het huidige niveau in stand te houden door inhuren orkesten en solisten. Als dat niet mogelijk blijkt te zijn of we slagen daar niet in, twijfel ik aan het voortbestaan van ons koor op termijn.'*

## 7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De enquête die Fonds 1818 heeft uitgeschreven is door een groot aantal koorleden ingevuld en ingezonden: 2.028 respondenten.

Omdat de enquête digitaal is verzonden via de contactpersonen van de koren, zal niet iedereen bereikt zijn. Bovendien zal met name een groep ouderen, die geen computer(ervaring) heeft, niet de mogelijkheid hebben gehad om de enquête in te vullen. Eén dame van in de negentig heeft telefonisch contact opgenomen en haar spijt uitgesproken dat ze de enquête niet in kon vullen. Uit het telefoongesprek met haar bleek hoe belangrijk de wekelijkse koorochtenden voor haar zijn. Ze zingt elke donderdagochtend met het koor en elke keer is het weer een feestje. De gemiddelde leeftijd van haar koor is 85 jaar! Het koor is zeer belangrijk voor haar sociale contacten. Ze hoopt dat Fonds 1818 nog lang doorgaat met het ondersteunen van koren

Het is niet geheel uitgesloten dat respondenten zich, bij de invulling van de enquête, enigszins hebben laten leiden door de mogelijke invloed hiervan op het beleid van Fonds 1818. Toch kunnen de resultaten door de grote hoeveelheid ingevulde enquêtes als een serieuze grondslag worden genomen.

*'Door ziekte van partner wordt mijn wereld klein. Het koor is zeer belangrijk voor mij.'*

### Conclusies

Zingen in een koor wordt in het algemeen als goed voor de gezondheid en voor het welzijn ervaren. Dit staat op nummer één. Vrijwel alle koorleden die de enquête ingevuld hebben, geven aan dat samen zingen ontspanning en energie geeft.

Veel koorleden vinden in hun koor gezelligheid en vriendschappen en ook het sociale verband dat een koor biedt wordt (zeer) belangrijk gevonden. Er wordt veel naar elkaar omgekeken bij lief en leed.

Op plek vier van de dertien belangrijkste motieven om lid te zijn van een koor staat het optreden voor publiek. Vier op de vijf koorleden vindt dit (zeer) belangrijk, op de eerste plaats omdat het voldoening geeft om de mensen in het publiek iets moois te bieden. Daarnaast omdat een optreden de onderlinge band van de koorleden versterkt.

Geconcludeerd kan worden dat het uitgangspunt van Fonds 1818, dat koren sterke sociale verbanden zijn juist is. Als daarnaast naar voren komt dat bijna 50% van de koorleden ouder is dan 65 jaar, rechtvaardigt dit alleen al, dat Fonds 1818 koren ondersteunt. Bestrijding van eenzaamheidsgevoelens is immers de belangrijkste pijlers binnen het ouderenbeleid van Fonds 1818.

*'Het is heerlijk om te zien dat de mensen in tehuizen vrolijk worden en blij van ons optreden. Het geeft kleur in het toch saaier bestaan van de bewoners.'*

### Aanbevelingen

Nu het onderzoek de vooronderstelling voor het huidige beleid ten aanzien van koren bevestigt, namelijk dat koren sterke sociale verbanden zijn, is onze aanbeveling om door te gaan met het huidige beleid. Hierbij is vooral het project 'Koren zingen voor Ouderen' belangrijk, omdat dit door zijn laagdrempeligheid voor alle koren open staat om aan deel te nemen. Het algemene beleid voor koren blijft daarnaast een mooie aanvulling om koren bij bijzondere concerten een steuntje in de rug te kunnen geven.

*'Het is prettig voor een koor als er af en toe door Fonds 1818 interesse getoond wordt.'*

## BIJLAGE 1: De enquête en begeleidende e-mail

E-mail die naar de contactpersonen van 374 koren is gestuurd als begeleiding bij de link naar de enquête

Wordt de nieuwsbrief niet goed weergegeven? Bekijk deze dan in uw browser.

Fonds  
1818

Beste relatie van Fonds 1818,  
**U ontvangt deze e-mail als relatie van Fonds 1818, omdat u contactpersoon bent voor een koor dat deelneemt aan het project Koren zingen voor Ouderen, of omdat dit koor in het verleden een aanvraag bij ons fonds heeft ingediend. Als u inmiddels geen contactpersoon meer bent van het koor, verzoeken wij u vriendelijk om dit bericht door te sturen naar de huidige contactpersoon.**

Fonds 1818 is bezig met een onderzoek naar de motivatie waarom mensen lid zijn van een koor. Hiervoor hebben wij een korte enquête met 14 vragen opgesteld. Het invullen van de enquête duurt ongeveer 5 minuten.

U zou ons enorm helpen door deze enquête door te sturen naar alle leden van uw koor met het verzoek deze in te vullen en **UITERLIJK MAANDAG 10 MAART 2014** in te zenden via de button 'gereed' onderaan de enquête.

Zou u tijdens de repetitie kort aandacht willen besteden aan het belang om de enquête in te vullen?

Per e-mailadres kan de enquête maar één keer ingevuld worden. Koorleden die samen één e-mail adres gebruiken, moeten hier rekening mee houden. Koorleden die lid zijn van meer koren, moeten een keuze maken voor welk koor zij de enquête invullen, of zij moeten van meerdere e-mailadressen gebruik maken. Insturen per post is niet mogelijk.

Deelname aan deze enquête heeft geen invloed heeft op eventuele toekomstige aanvragen bij het fonds.

**Link naar de enquête:** <https://www.surveymonkey.com/s/6JCQG98>

Een samenvatting van de uitkomst van de enquête zal in juni 2014 gepubliceerd

worden op de website van Fonds 1818: [www.fonds1818.nl](http://www.fonds1818.nl)

Voor eventuele vragen kunt u contact met ons opnemen.

Bij voorbaat dank!

Vriendelijke groet,

**Michel Nivard | 070 375 49 43**

**Margreet Aantjes | 070 375 49 59**

**Fonds 1818**

#### **CONTACT**

Riviermarkt 4  
2513 AM Den Haag  
070 364 11 41

- [www.fonds1818.nl](http://www.fonds1818.nl)
- [info@fonds1818.nl](mailto:info@fonds1818.nl)

#### **REGIO**

Fonds 1818 geeft donaties ten behoeve van maatschappelijke projecten die gericht zijn op de regio waarin het fonds gevestigd is.



#### **VOLG ONS**

[Facebook](#) | [Twitter](#) | [LinkedIn](#) | [Nieuwsbrief](#) | [RSS](#)

Als u deze nieuwsbrief niet wilt ontvangen dan kunt u zich uitschrijven.



